

УДК 332.135

МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ<https://orcid.org/0000-0002-4849-0323>

Якушева Оксана Вікторівна, к. е. н., доцент кафедри економіки та підприємництва, Черкаський державний технологічний університет, o.yakusheva14@gmail.com, 0954047228

Oksana Yakusheva, Ph. D., candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Economics and Entrepreneurship, Cherkasy State Technological University

O. Yakusheva. Inter-regional communication as a factor of the growth of the economy.

The article considers the necessity of forming interregional cooperation, the peculiarities of the uniform development of the regions of Ukraine on the basis of calculations of the Gini index, as well as the groups of active and passive regions. The level of interregional imbalances in the context of globalization is one of the main characteristics of how the regional policy of the country is ready to respond to the challenges of globalization in terms of timely adaptation of regional economies to changing external conditions. As for Ukraine, the tendencies of increasing the disproportions of the socio-economic development of its regions also depend on the contemporary global processes of globalization. It was revealed that interregional cooperation can be carried out with the participation and without participation of the authorities and self-government. The main complexity of interregional cooperation is not only geographic conditions, but also the pace of economic development, because active regions do not have the interest to support and financially provide passive regions in order to equalize their development. Existing regional imbalances need to be overcome by balancing the economic development of the regions to avoid divergences and reducing the gap between the level of development of depressed and investment-attractive territories. The combination of geographical, economic, financial and partner components forms the necessary directions of interregional development, creates the necessary basis for effective cooperation. According to the author, financial assistance to depressed regions will help to align the economic development of the regions, avoid or reduce problem areas and provide "peripheral" sites with the necessary resources for the possibility of using their existing potential. The level of interregional imbalances in the context of globalization is one of the main characteristics of how the regional policy of the country is ready to respond to the challenges of globalization in terms of timely adaptation of regional economies to changing external conditions. Formed components and directions of interregional development for the purpose of achieving active cooperation between regions. The necessity of convergence of the regions of Ukraine is pointed out in order to approximate the parameters of regions with comparatively low and average levels of sustainable development to the parameters of regions with high development levels. The strategic coordinate plane of convergence of regions as a factor of increasing the level of regional equilibrium is presented.

Якушева О. В. Міжрегіональний взаємозв'язок як фактор зростання економіки.

У статті розглянуто необхідність формування міжрегіонального співробітництва, особливості рівномірного розвитку регіонів України на основі розрахунків індексу Джині, а також виділено групи активних та пасивних регіонів. Рівень міжрегіональних диспропорцій в умовах глобалізації виступає однією з головних характеристик стосовно того, наскільки регіональна політика країни готова реагувати на виклики світової глобалізації в питаннях своєчасної адаптації регіональних економік до зміни зовнішніх умов. Що стосується України, то тенденції збільшення диспропорцій соціально-економічного розвитку її регіонів залежать також і від сучасних світових процесів глобалізації. Виявлено, що міжрегіональне співробітництво може здійснюватися за участю та без участі органів влади і самоврядування. Основною складністю міжрегіонального співробітництва є не тільки географічні умови, а й темпи економічного розвитку, адже активні регіони не мають зацікавленості для підтримки та фінансового забезпечення пасивних регіонів з метою вирівнювання їх розвитку. Існуючий регіональний дисбаланс необхідно долати шляхом вирівнювання економічного розвитку регіонів для уникнення розбіжностей та зменшення розриву між рівнем розвитку депресивних та інвестиційно привабливих територій. Поєднання географічних, економічних, фінансових та партнерських складових формує необхідні напрями міжрегіонального розвитку, створює необхідне підґрунтя для ефективного співробітництва. На думку автора, саме фінансова допомога депресивним регіонам сприятиме вирівнюванню економічного розвитку регіонів, уникненню або зменшенню проблемних територій та забезпеченню «периферійних» місць необхідними ресурсами для можливості використання їх наявного потенціалу. Рівень міжрегіональних диспропорцій в умовах глобалізації виступає однією з головних характеристик стосовно того, наскільки регіональна політика країни готова реагувати на виклики світової глобалізації в питаннях своєчасної адаптації регіональних економік до зміни зовнішніх умов. Сформовано складові та напрями міжрегіонального розвитку для досягнення активної співпраці регіонів між собою. Зазначено необхідність конвергенції регіонів України з

метою наближення параметрів регіонів з порівняно низькими й середніми рівнями сталого розвитку до параметрів регіонів з високими рівнями розвитку. Наведено стратегічну координатну площину конвергенції регіонів як фактор підвищення рівня збалансованості регіонів.

Якушева О. В. Межрегиональная взаимосвязь как фактор роста экономики.

В статье рассмотрена необходимость формирования межрегионального сотрудничества, особенности равномерного развития регионов Украины на основе расчета индекса Джини, а также выделены группы активных и пассивных регионов. Уровень межрегиональных диспропорций в условиях глобализации выступает одной из главных характеристик относительно того, насколько региональная политика страны готова реагировать на вызовы мировой глобализации в вопросах своевременной адаптации региональных экономик к изменению внешних условий. Что касается Украины, то тенденции увеличения диспропорций социально-экономического развития ее регионов зависят также и от современных мировых процессов глобализации. Выявлено, что межрегиональное сотрудничество может осуществляться при участии и без участия органов власти и самоуправления. Основной сложностью межрегионального сотрудничества является не только географические условия, но и темпы экономического развития, ведь активные регионы не имеют заинтересованности для поддержки и финансового обеспечения пассивных регионов с целью выравнивания их развития. Существующий региональный дисбаланс необходимо преодолевать путем выравнивания экономического развития регионов во избежание разногласий и уменьшением разрыва между уровнем развития депрессивных и инвестиционно привлекательных территорий. Сочетание географических, экономических, финансовых и партнерских составляющих формирует необходимые направления межрегионального развития, создает необходимую основу для эффективного сотрудничества. По мнению автора, именно финансовая помощь депрессивным регионам будет способствовать выравниванию экономического развития регионов, уменьшению проблемных территорий и обеспечению «периферийных» мест необходимыми ресурсами для возможности использования имеющегося потенциала. Уровень межрегиональных диспропорций в условиях глобализации выступает одной из главных характеристик относительно того, насколько региональная политика страны готова реагировать на вызовы мировой глобализации в вопросах своевременной адаптации региональных экономик к изменению внешних условий. Сформированы составляющие и направления межрегионального развития для достижения активного сотрудничества регионов между собой. Указана необходимость конвергенции регионов Украины с целью приближения параметров регионов со сравнительно низкими и средними уровнями устойчивого развития с параметрами регионов с высоким уровнем развития. Приведена стратегическая координатная плоскость конвергенции регионов как фактор повышения уровня сбалансированности регионов.

Постановка проблеми. Диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів України є достатньо проблемним питанням регіональної політики, особливо в останні роки. Під впливом світових кризових явищ, військових дій на території України та пов'язаних із ними тимчасовою втратою територій та економічним спадом, кризові явища у країні лише посилились. Внаслідок цього відчувається значне послаблення міжрегіональних зв'язків, що загрожує її економічній безпеці й територіальній цілісності.

Окрім кризових явищ у країні активні глобалізаційні процеси у світі вимагають від регіонів однакового та синхронного залучення до процесу розвитку країни та посилення її територіальної цілісності. Регіони стали активними учасниками глобалізаційних процесів, але не всі вони встигли з однаковою активністю залучитися до них. Такий вплив глобалізаційних процесів відображається на зростанні рівня міжрегіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку у країні. Тому, нагальною необхідністю є концентрація наявних ресурсів, найскоріше об'єднання зусиль влади та пошук нових заходів щодо прискорення інтеграції регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжрегіонального співробітництва вивчали у своїх працях такі відомі вітчизняні науковці, як О. Бабінова, С. Гречана, І. Заблудська, О. Клімович, В. Мамонова, Н. Мікуліна, В. Монастирський та інші.

Мета статті. Метою статті є виявлення напрямів міжрегіонального розвитку та їх вплив на економічні трансформації.

Результати дослідження. Міжрегіональне співробітництво має велике значення для економічного розвитку регіонів, надаючи можливості більш ефективного використання економічного і ресурсного потенціалів. Найчастіше сусідні регіони не можуть узгодити питання вирішення спільних або споріднених проблем життєдіяльності

населення, господарювання економічних суб'єктів, їх інфраструктурного забезпечення. Це пояснюється диспропорційністю їх розвитку, різними можливостями та потенціалом, наявністю привабливості галузей, в межах яких функціонують регіони.

За своєю сутністю міжрегіональне співробітництво є взаємоузгодженою екстериторіальною діяльністю органів влади всіх рівнів, юридичних осіб та громадських організацій, що здійснюється в межах правового поля з метою вирішення спільних економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших питань. Міжрегіональне співробітництво є інструментом розв'язання регіональних проблем і складовою механізму економічного зростання як на національному, так і регіональному рівнях. Для країни в цілому активізація міжрегіонального співробітництва вирішує головне завдання щодо «капіталізації, мобілізації та оптимізації використання ресурсів регіонів як головного джерела соціально-економічного розвитку країни» [6].

Для виявлення розміру територіальних диспропорцій можна проаналізувати ступінь нерівномірності доходів та витрат населення України за допомогою індексу Джині. Індекс Джині характеризує величину нерівномірності рівня життя населення та показує розподіл доходів країни. Аналіз даних за період 2014-2017 рр. показує, що впродовж цього періоду Індекс Джині в Україні тримається на рівні 25% [1].

Тобто, нерівномірність розвитку регіонів прямо пропорційно пов'язана із нерівномірністю доходів та витрат населення. При ідеальному значенні Індексу Джині – 0, Україна замає не найгіршу позицію, що свідчить про можливість інтеграції потенціалу регіонів країни та об'єднання зусиль для вирішення нагальних проблем у контексті міжрегіонального співробітництва.

Аналіз літературних джерел дає можливість стверджувати, що міжрегіональне співробітництво може здійснюватися у різних формах: за участю та без участі органів влади і самоврядування. В обох випадках на органи влади та самоврядування покладається завдання створити як відповідне інституційне забезпечення, так і сприятливі економічні умови щодо знаходження контрагентів, просування товарів на внутрішній ринок, здійснення інформаційної та консультативної підтримки виробничої, маркетингової, інвестиційної діяльності підприємств, координації регіональних проектів [2].

Рівень міжрегіональних диспропорцій в умовах глобалізації виступає однією з головних характеристик стосовно того, наскільки регіональна політика країни готова реагувати на виклики світової глобалізації в питаннях своєчасної адаптації регіональних економік до зміни зовнішніх умов. Що стосується України, то тенденції збільшення диспропорцій соціально-економічного розвитку її регіонів залежать також і від сучасних світових процесів глобалізації.

Дослідження розвитку регіонів України за показниками синхронності та асиметричності показало, що регіони розвиваються за різними темпами та масштабами, унаслідок чого відбуваються зміни в розміщенні підприємств МСБ, темпах його економічного зростання, рівні конкуренції між підприємствами та попитом населення. Відповідно до таких відхилень щодо економічного розвитку регіонів та їх розбіжностей один від одного, виникає необхідність формування різних підходів до вирішення проблем регіональних диспропорцій. [3].

Зарубіжний досвід свідчить про існування підходів щодо подолання регіональної диференціації, але й досі в Україні не вдалося адаптувати такі підходи через низку особливостей економічного розвитку України (географічні, економічні, культурні, соціальні, політичні). Тому, враховуючи особливості розвитку регіонів України та результати існуючих досліджень, автор пропонує виділити активні й пасивні регіони, та у відповідності до темпів їх розвитку визначити для кожної групи відповідні напрями міжрегіонального розвитку. Основною складністю міжрегіонального співробітництва є не тільки географічні умови, а й темпи економічного розвитку, адже активні регіони не мають зацікавленості для підтримки та фінансового забезпечення пасивних регіонів з

метою вирівнювання їх розвитку. Існуючий регіональний дисбаланс необхідно долати шляхом вирівнювання економічного розвитку регіонів для уникнення розбіжностей та зменшення розриву між рівнем розвитку депресивних та інвестиційно привабливих територій. Саме тому, пропонується виділити складові та напрями міжрегіонального розвитку для досягнення активної співпраці регіонів між собою (рис.1).

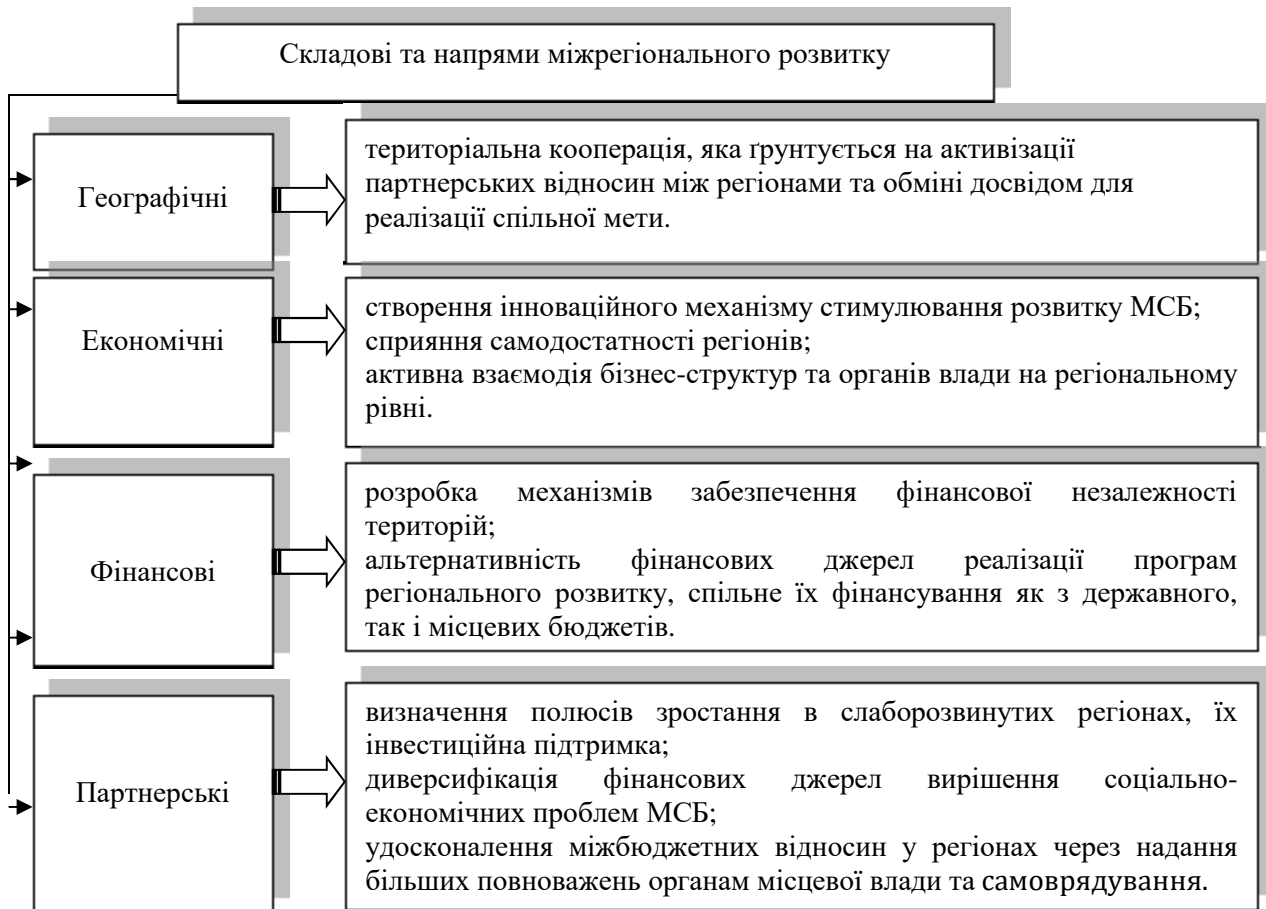

Рис. 1. Складові та напрями міжрегіонального розвитку

Поєднання географічних, економічних, фінансових та партнерських складових формує необхідні напрями міжрегіонального розвитку, створює необхідне підґрунтя для ефективного співробітництва. На думку автора, саме фінансова допомога депресивним регіонам сприятиме вирівнюванню економічного розвитку регіонів, уникненню або зменшенню проблемних територій та забезпеченню «периферійних» місць необхідними ресурсами для можливості використання їх наявного потенціалу.

Однією з важливих форм міжрегіонального співробітництва є взаємодія підприємств і організацій різних регіонів країни. Така взаємодія здійснюється між підприємством, з одного боку, і органами влади з іншого або ж між двома господарюючими суб'єктами різних регіонів. Ще однією формою міжрегіонального співробітництва можна вважати агломерацію, де, наприклад, два міста формують єдиний економічний простір. Такі утворення можуть ініціювати та підтримувати соціально-економічний розвиток певної території [2].

Участь у міжрегіональному співробітництві дозволяє не тільки капіталізувати всі види ресурсів та спільними зусиллями вирішити нагальні проблеми, а й забезпечити розширення виробничих, торгових, транспортних та інших зв'язків, покращити конкурентоспроможність та самозабезпечення продукцією, що в результаті позитивно вплине на економічне зростання регіонів. Результатом такого співробітництва стане синергетичний ефект та конвергенція регіонів.

Завдяки зазначеним особливостям, у результаті розвитку міжрегіонального співробітництва можливим стає отримання позитивних синергетичних ефектів та нарощення темпів економічного зростання регіонів. Їх прояви можуть різнитися залежно від обраної форми співпраці. Утворення кластерів дозволяє знижувати витрати поточної діяльності, підвищити гнучкість і конкурентоспроможність при створенні нових продуктів, технологій, освоєння нових ринків, сприяє створенню нових бізнес-структур, збільшує податкоємність території тощо. Міські агломерації можуть виступати як загальні об'єкти інвестицій. Регіональні мережі сприяють зміцненню зв'язків між регіонами. Міжрегіональна співпраця у формі розвитку транспортних коридорів «допоможе скоротити бар'єри для міжрегіонального і транзитного руху, понизити транспортні витрати, підвищити якість транспортних послуг, подолавши недоліки невеликих місцевих ринків і зробивши регіони привабливішими для іноземних і місцевих інвесторів, а також надавши підтримку новим торговим можливостям» [7, С. 38].

Конвергенція – це подолання диспропорцій економічного розвитку регіонів унаслідок їх зближення за соціально-економічними параметрами розвитку через надання допомоги найбільш відсталим країнам і регіонам [4]. Конвергенція розвитку регіонів України націлена на наближення параметрів регіонів з порівняно низькими й середніми рівнями сталого розвитку до параметрів регіонів з високими рівнями розвитку, не позбавляючи останні регіони стимулів до підтримання та подальшої активізації їх розвитку [5].

Наведені в дослідженні цілі, завдання та методи сприяють урівноваженню економічних відносин між регіонами, збалансування рівня економічного й соціального розвитку та посилюють конвергенцію. Враховуючи наявні можливості кожного регіону в кластері, а також їх збалансованість розвитку, можна визначити необхідні шляхи щодо вирішення певних проблем. Пропонуємо розглянути координатну площину конвергенції регіонів на рисунку 2.

Рис. 2. Стратегічна координатна площина конвергенції регіонів [3]

Як показує рисунок 2, за низьких можливостей та збалансованості розвитку регіонів виникає неефективна регіональна політика управління, яка відображає такі результати. Якщо можливості зростають, а збалансованість регіонів залишається на тому ж рівні, то інвестиції спрямовуються в регіони, які є більш інвестиційно привабливими та

швидко принесуть очікуваний прибуток. Якщо збалансованість регіонів зростає, а можливості залишаються на низькому рівні, то проведення децентралізації та відповідний фінансовий розподіл по регіонах кластера сприятимуть посиленню конвергенції регіонів.

При високих можливостях та збалансованості розвитку регіонів інвестори зацікавляться такими територіями та спрямують до них інвестиційні потоки. Питання нарощення самодостатності регіонів є актуальним із позиції складності та необхідності у перспективі здійснювати наведені стимули для підвищення потенціалу регіонів.

Висновки. Отже, міжрегіональне співробітництво є важливою складовою стратегічного партнерства України та європейських країн, ефективним засобом європейської інтеграції України, яка формується на засадах взаємовигідної співпраці у різних сферах суспільного життя із широким залученням місцевої спільноти.

Ефективними напрямками посилення здатності регіонів протистояти зовнішнім загрозам та викликам є економічна інтеграція територій, на якій вони функціонують, а також об'єднання їх фінансових, ресурсних можливостей. Розробка напрямів міжрегіонального розвитку визначених територій передбачає застосування системного підходу підвищення рівня їх інтеграції, збалансування інтересів та економічних зв'язків, створення сприятливих умов ведення бізнесу, підвищення конкурентоспроможності і рівня економічного розвитку регіонів.

Список використаних джерел:

1. Світові рейтинги країн. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://knoema.ru/atlas/topics>
2. Klimovych, O. (2013), "Content and forms of interregional cooperation", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 12, part 1, pp. 145-149.
3. Якушева О. В. Стратегічні засади формування системи підтримки малого й середнього бізнесу в регіонах України. *Економіка, фінанси, право*. 2016. — № 4/2. — С. 60-63.
4. Раєвнева О. В. Диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів України: інструментарій оцінювання та регулювання: монографія/ О.В. Раєвнева, О.Ю. Бобкова. — Харків: ІНЖЕК, 2014. — 257 с.
5. Вахович І., Табалова О. Регіональні асиметрії сталого розвитку України: діагностика та механізми вирівнювання. Монографія. «Волинполіграф». Луцьк. — 2012. — 333 с.
6. Міжрегіональне співробітництво у системі нової регіональної політики України / С.О. Біла, І.Г. Бабець, І.В. Валюшко, Я.А. Жаліло [та ін.]; за ред. Я.А. Жаліло. — К. : НІСД, 2011. — 32 с.
7. Діденко Л. І. Теоретичні аспекти розвитку транзитного потенціалу регіону / Л.І. Діденко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 2, Т. 2. — С. 36—39.

References:

1. Worldwide rankings of countries. [electronic resource], available at: <https://knoema.ru/atlas/topics>
2. Klimovych, O. (2013), "Content and forms of interregional cooperation", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 12, part 1, pp. 145-149.
3. Yakusheva O. V. (2016). *Strategic principles of forming a system for supporting small and medium business in the regions of Ukraine. Economics, finance, law*. № 4/2, pp. 60-63.
4. Rayevneva O. V. (2014). *Disproportionality in the socio-economic development of the regions of Ukraine: tools for evaluation and regulation: a monograph*, Kharkiv: INZHEK, 257 p.
5. Vakhovych I., Tabalova O. (2012). *Regional asymmetries of sustainable development of Ukraine: diagnostics and alignment mechanisms*. Monograph. Volyn Polygraph. Lutsk, 333 p.
6. S.O. Bila, I.G. Babez, I.V. Valushko, Ya. A. Scared [and so on] (2011). *Interregional cooperation in the system of new regional policy of Ukraine*. K.: NISS, 32 p.
7. Didenko L. I. (2011). *Theoretical Aspects of Development of the Transit Potential of the Region*. Bulletin of the Khmelnytsky National University. No. 2, T. 2. P. 36-39.

Ключові слова: регіон; співробітництво; синергія; розвиток; регіональний взаємозв'язок; ефективність; можливості співпраці; інвестиційна привабливість; диспропорції економічного розвитку.

Ключевые слова: регион; сотрудничество; синергия; развитие; региональная взаимосвязь; эффективность; возможности сотрудничества; инвестиционная привлекательность; диспропорции экономического развития.

Keywords: region; cooperation; synergy; development; regional interconnection; efficiency; cooperation opportunities; investment attractiveness; disproportions of economic development.

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/7179225>